
REDACTIONEEL

De cliënt centraal?

Het was campagnetijd, de verkiezingen hebben we net achter de rug. Menigeen maakt zich zorgen over de toekomst van de gezondheidszorg. Het beleid van het vorige kabinet is nog maar net geïmplementeerd. Wat de inhoudelijke gevolgen op de lange termijn zijn, weten we niet. Waar we zeker van kunnen zijn is dat onze portemonnee volgend jaar minder vol zal zijn vanwege de voorspelde hogere premies voor ziektekosten. Leiders van (sommige) politieke partijen beloven, in deze spannende tijden, natuurlijk beterschap. Zo zal Bos een einde maken aan de stopwatchzorg en laat Balkenende het weinige personeel in de verpleeghuizen nog efficiënter werken, tenminste als we de kranten mogen geloven.

In de verschillende bijlagen van landelijke dagbladen wordt de laatste weken veel aandacht besteed aan de gezondheidszorg. Zo lezen we bijvoorbeeld dat er talloze tests worden aangeboden om burgers aan te moedigen zelf op onderzoek uit te gaan. Het gaat dan om het vroegtijdig opsporen van mogelijk chronische aandoeningen of alertheid op te wekken rond gezondheidsrisico's (hart- en vaatziekten, diabetes etc). Maar, zo beweren deskundigen in de Volkskrant (18-11-2006), burgers zijn eigenlijk niet goed in staat om het nut van onnut te onderscheiden. De (vele) gratis gezondheidstests maken burgers onnodig ongerust, of stellen hen onterecht, gerust! Van het Thema katern Gezondheidszorg van het NRC (18-11-2006) worden we ook niet vrolijk. De deskundigen grijpen terug naar het tijdperk van de jaren zeventig waarin problemen op geestelijk gebied zijn oorsprong vonden in de opvoeding. Zo wordt gedrag van kinderen gepsychiatriseerd (ADHD of PDD-NOS) omdat de opvattingen van ouders over 'normaal' of 'gewenst' gedrag van hun kinderen steeds beperkter worden. Maar het stellen van grenzen aan het gedrag van hun kinderen laat weer te wensen over. Zijn we dan weer teug bij de oude 'double bind', geven ouders hun kinderen dubbele boodschappen waardoor zij niet meer weten waar ze aan toe zijn? Ouders geven helemaal geen boodschappen meer, ze laten hun kinderen maar omdat ze niet meer weten hoe en wanneer ze grenzen moeten stellen. Hoe vaker we als ouders te horen krijgen dat we niet weten hoe we kinderen op moet voeden, des te duidelijker is het dat we voor deze taak de hulp en adviezen van deskundigen nodig hebben. Als we die opvolgen, komt het allemaal goed.

Maar is dat nu wel zo? Weten de 'deskundigen' nu eigenlijk wel zo goed waar wij, onwetende ouders, onzekere, zieke, burgers nu mee geholpen zijn? Helpt het nu écht, als hulpverleners je vertellen wat je mankeert en wat het beste voor jou en/of je kind is? Uit de verschillende artikelen en boekbesprekingen in dit nummer, blijkt dat dit maar in beperkte mate het geval is. Wij burgers hebben op verschillende momenten, in verschillende rollen, te maken met de gezondheidszorg en inherent hieraan ook het onderwijs. Vreemd genoeg 'vergeten' wij werkers in de geestelijke gezondheidszorg en het onderwijs, in onze rol van hulpverlener of docent, hoe het voelt om in de rol van cliënt te zitten. Terwijl ook wij natuurlijk net zo goed ouder zijn en niet altijd weten hoe en wanneer we grenzen moeten stellen aan onze kinderen. Of onzeker zijn of die ziekte nu werkelijk de kop opsteekt door ons risicovolle gedrag of erfelijk belaste gezin. In de rol van cliënt vergeten we evenzo makkelijk dat we zelf ook kunnen nadenken en ideeën hebben over wat we graag willen: 'hoe bedoelt u, wat denkt u er zelf van? U heeft hier toch voor gestudeerd, u bent toch deskundig, dokter?' Maar zo eenvoudig ligt het niet.

In de rol van hulpverlener willen we graag dat cliënten 'patiënten' zijn. José van Beuzekom, Judi Chamberlin en al die andere burgers die patiënt waren en (soms nog) cliënt zijn, schrijven onder meer over dit proces in het boek *Herstel, empowerment en ervaringsdeskundigheid* (Boevink, Plooij & Van Rooijen, red., 2006). We hebben, veelal onbewust, een beeld over de ideale cliënt. Opvallend is dat cliënten ervaren dat hulpverleners hen vaak zien, of behandelen, als patiënt (afhankelijk, initiatiefloos, meegaand of willig) in plaats van cliënt (assertief, zelf nadenkend, kritisch, onafhankelijk). Iedereen heeft wel een ingrijpende gebeurtenis en/of ziekte meegemaakt. Voor sommigen van ons kan dit tot gevolg hebben dat even alle grond onder de voeten weggeslagen lijkt. Als zo'n periode lang duurt kan het zijn dat je het advies krijgt een deskundige te raadplegen. Van de professional mag je dan verwachten dat je ondersteuning krijgt, aangepast aan je vraag en je behoeften. Die verwachting komt niet altijd uit, erger nog, soms krijg je waar je helemaal niet om gevraagd hebt en over de impact hiervan staan we niet altijd stil.

In dit nummer van *Sociale Psychiatrie* stellen wij ons de vraag of de cliënt nu werkelijk zo centraal staat in onze hulpverleningspraktijk. Ondanks het feit dat de overheid aandringt op het ontwikkelen van vraaggerichte zorg, blijken wij hulpverleners maar moeilijk in staat om de cliënt te vragen welke hulp of ondersteuning zij nodig heeft en deze vervolgens te bieden. **Gea Bijzitter** heeft ter afronding van haar SPV opleiding in Groningen onderzocht hoe vrouwen met een psychiatrische handicap ondersteunt worden als zij een kinderwens hebben: Hoe kunnen we omgaan met een kinderwens of zwangerschap van cliënten. Vrouwen geven aan dat ze graag met hun hulpverlener willen praten over hun kinderwens maar dit gebeurt nauwelijks. Juist bij een dergelijk belangwekkende wens, zou de hulpverlener moeten weten hoe zij moet handelen. De auteur ontwikkelde een checklist om te voorkomen dat cliënten en hulpverleners tegen gesignaleerde knelpunten aan blijven lopen.

Hans de Bruin & Epke Bootsma zijn beiden werkzaam als SPV bij de Jutters in Den Haag. In hun artikel *Laagdrempelige groep voor jongeren met contactproblemen* wordt de structuur en werkwijze beschreven van een aanbod dat nauw aansluit bij de leefwereld en wensen van de jongeren. De adolescenten hebben al behoorlijk wat te verstouwen gekregen en met elkaar vinden ze de kracht om op eigen benen te gaan staan. Als de groep niet aan de verwachtingen van een van de deelnemers voldoet, wordt een alternatief aangeboden. Voor dit nummer over vraagsturing en aanbod schreef **Marlieke de Jonge**, stafmedewerker empowerment werkzaam bij de GGZ Groningen en het netwerk cliëntdeskundigen De eigenwaarde van ervaringskennis. In dit artikel gaat de auteur in op het begrip ervaringsdeskundige, dat vooral iets zegt over de methode van kennisverwerving, de leermethode en de verworven kennis: (inter)subjectieve praktijkkennis. Via 'participerende' observatie, gezeten voor de t.v., neemt De Jonge ons mee en vertelt over 1e en 2e hands kennis.

Over kennisverwerving schrijft ook **Ivonne van der Padt**, redactielid en docent aan de SPV opleiding van de Amsterdam School of Nursing. In het artikel *In opdracht* van wordt kort verslag gedaan van de samenwerking tussen de beroepsvereniging en twee Hogescholen rond het thema cliëntperspectief. Kennis, vaardigheid en attitude zijn de ingrediënten om te komen tot competenties. Uit herstelverhalen van cliënten wordt pijnlijk duidelijk dat aan de competenties van veel hulpverleners nog een en ander gedaan moet worden. In dit artikel leest u wat we daar zoal aan doen.

Peter Braem, redactielid en SPV bij Boumanggz Rotterdam, bezocht de cliëntenraad van zijn instelling. Vertegenwoordigers vertelden hem ondermeer dat de patiënten 'zeer tevreden' bleken te zijn over de aanwezigheid van behandelplannen en de attitude van de hulpverleners. 'Niet zo goed' was het gesteld met de informatie over de behandeling en het te verwachte resultaat. De beoordeling 'niet goed' werd gegeven aan: onvoldoende aanbod van

activiteiten en de mate waarin activiteiten leuk en afwisselend zijn. Over twee jaar wordt bekeken of de instelling verbeteringen heeft aangebracht, of tevreden is met een zeven!

Mediaan

Dax Groenland schreef ter afronding van de SPV opleiding in Amsterdam een artikel over middelenmisbruik onder jongeren in de GGZ. Hoewel experimenteren een gezond, want bij de leeftijd passend, verschijnsel is, komt niet elke jongere deze periode zonder kleerscheuren door. De oorzaak hiervoor ligt onder andere in het feit dat jongeren met een psychiatrische aandoening minder goed in staat zijn tot kritisch gebruik van middelen. Kritisch houdt dan in, telkens de voor en nadelen van het gebruik afwegen en besluiten of, hoeveel en hoe vaak het middel wordt gebruikt. Voor hulpverleners in de jeugd GGZ blijkt het niet vanzelfsprekend te zijn om in de intakefase het middelengebruik bij jongeren te screenen via een bepaalde methode. Groenland pleit ervoor om dit standaard te doen.

Met de verkiezingen net achter de rug komt het artikel "Economisering van de sociale psychiatrie" (**Schernus & Bremer**, vertaling: Michi Almer) uit het tijdschrift *Deviant* als geroepen. De Deutsche Gesellschaft Fur soziale Psychiatrie (DGSP) schreven het Soltauer Impulsen. Een manifest om de modernisering van de gezondheidszorg en de daarmee gepaard gaande afbraak van voorzieningen (in Duitsland) niet klakkeloos te accepteren. Het artikel wordt met toestemming van de redactie van *Deviant* overgenomen. In juni 2007 wordt over dit thema een workshop georganiseerd in Keulen. Naast het overbrengen van de inhoudelijke boodschap van onze Duitse zusterorganisatie, is de reden van plaatsing ook om aandacht te schenken aan het wegvallen van de subsidie voor dit tijdschrift. Hierdoor wordt zij in haar voortbestaan bedreigd! Lezers van SP voor maar € 20,- per jaar ontvangt u vier nummers van dit unieke tijdschrift tussen psychiatrie en maatschappij.

Literatuurbespreking

Zorgboek Manisch-depressieve stoornis Peter Braem; Uit de inrichting en 0% Ivonne van der Padt en Weg van professionalisering Gerard Lohuis

Uit den Lande

In Amsterdam Zuidoost vroeg men zich af Hoe je etnische doelgroepen bereikt? Caro Hulshoff is als psycholoog/preventiemedewerker betrokken bij het project 'GGZ kiest kleur' waarbij wel twintig verschillende partners met elkaar samenwerken. Via een bepaalde methodiek en met speciaal ontwikkeld audiovisueel materiaal, lukt het de GGZ om doelgroepen te bereiken die voorheen alleen bij lokale etnische organisaties kwamen.

Op Terschelling werden tientallen SPV-en, van donderdag 14 september tot en met zaterdag 16 september bijgeschoold in het thema Schizofrenie, gezondheid en herstel, handvatten voor de SPV. Paul Hemels was er bij en brengt verslag uit.

Dichterbij

Tja, wat moet je als achter het woord 'afspraken' een wereld van overdenkingen schuil gaat zoals bij Marlieke de Jonge. Maar weet wel, het betreft hier een bericht uit de maatschappelijke parkeergarage. Die kent zo zijn eigen werkelijkheid en eigen spelregels!

Gerard Lohuis laat zien dat, hoe goed de hulp ook is bedoeld, niet altijd als zodanig voor de cliënt uitpakt. Tussen professioneel handelen en werkelijk voor iemand van betekenis zijn, zit soms een gapend gat.

Ivonne van der Padt
Gerard Lohuis